

Tillväxt

Nr 2 2021

SERIEN
ENTREPRENÖRSKAP
Del 2. Affärsmodeller
Tydligheten avgör
om man lyckas

Lönsamhet och inspiration
från Handelsbanken Skog och lantbruk

MARKNAD
Mycket hett
att äga skog

UTBLICK
Franskt lin hotas
av varmt klimat

REPORTAGET
På Strandåkra är
potatisen alltid tidig

Artisten Lina Hedlund:

**”Skogen
är helande”**

Ser du inte skogen för alla träd?

En gallring med SCA ger dig en finare skog och bättre kvalitet på träden. De stammar som lämnas kvar får mer utrymme att växa och ger ett högre virkesvärde vid slutavverkning. Dessutom kan det gallrade virket ge dig en tidig intäkt.

Läs mer på sca.com/gallring



Tillväxt

Magasinet **Tillväxt** ges ut fyra gånger per år av Svenska Handelsbanken AB 106 70 Stockholm telefon 08-701 10 00 (org.nr. 502007-7862)

Ansvarig utgivare: Rolf Åttingsberg
Produktion: Splay One, www.splayone.com
Redaktör: Marina Tell Eskildsen
Redaktionsråd: Lena Lundh, Stefan Mattsson, Axel af Petersens, Ulrik Wedelin, Åsa Willén, Karin M Åberg och Rolf Åttingsberg
Formgivning: Sara Bergfors, Lena Fredriksson
Korrektur: Jenny Björk
Omslagsbild: Kristina Sahlén
Utgivningsbevis nr: 28 826
 ISSN 2000-5563
Tryckeri: Ruter

Kontakta oss med tips och artikelidéer på skogochlantbruk@handelsbanken.se

Magasinet trycks på Svanen- och FSC-certifierat papper. Inlagan på 100 gram Lumi Set och omslaget på 170 gram Arctic Silk. Handelsbanken förbehåller sig rätten att publicera hela eller delar av insänt material. Vid frågor beträffande prenumerationsärenden, mejla skogochlantbruk@handelsbanken.se eller skriv till Handelsbanken Skog & Lantbruk, Torsgatan 12, 103 70 Stockholm.



Vi kan alla påverka en hållbar utveckling

Jag är alldeles för kreativ, mina idéer passar inte in! Uttalandet kommer från en person på gatan under ett upprört telefonsamtal. Jag kunde inte undgå att snappa upp frasen när jag passerade. Vad personen inte insåg var att idéer utan förmågan att genomföra dem sällan driver utvecklingen framåt. Möjligen kan de i rätt sammanhang inspirera andra till att skapa något. Förmågan att skapa en affärsmodell av en innovation sprungen ur en idé är något som kännetecknar en framgångsrik entreprenör. Vilka värden ska skapas och för vem? Hur ser marknaden ut? Hur ska affärsidén generera intäkter och hur kan verksamheten utvecklas över tid?

Jag är ganska säker på att dessa frågor inte var intressanta för personen som jag passerade på gatan. Men för dig som vill få tips om hur framgångsrika företag kan skapas genom tydliga affärsmodeller fortsätter vi i detta nummer vår serie om entreprenörskapet.

LÄGET, LÄGET, LÄGET kan svaret bli när man frågar en mäklare om vilka tre faktorer som påverkar priset på en fastighet. Hur stämmer detta in på skogsfastigheter? Vi träffar i det här numret av Tillväxt en nybliven skogsägare samt några mäklare som berättar vad man ska tänka på vid köp och försäljning av skogsfastigheter och varför skog är en intressant investering.

Hållbarhet är en viktig fråga för både företag och konsumenter. Om ett företag ska vara relevant nu och i framtiden behöver det tydliggöra hur verksamheten bidrar till ett mer hållbart samhälle. Konsumenterna gör allt mer medvetna val och söker de varor och tjänster som de vet eller känner bidrar till ett bättre samhälle med hänsyn tagen till alla de faktorer som rymms inom begreppet hållbarhet; ekologiska, sociala och ekonomiska. Hur kan det svenska lantbrukets produkter möta konsumentbehovet i framtiden? Denna fråga genomsyrar en stor del av det här numret av Tillväxt.

SKOGEN SPELAR OCKSÅ en viktig roll för att klara världens uppsatta klimatmål. Hur tar vi på bästa sätt tillvara dess möjligheter för omställning till ett mer fossilfritt samhälle? Vi möter företrädare från lantbruks- och skogssektorn som ger sin syn på detta.

Men vi kan alla påverka en hållbar utveckling i samhället. Fundera gärna på vad du vill och kan bidra med. Var kreativ och kom på idéer som passar dig!

Konsumenterna gör allt mer medvetna val.



ROLF ÅTTINGSBERG
 Ställföreträdande chef
 Handelsbanken Skog och lantbruk
roat01@handelsbanken.se

Tillväxt #2 -21

Lönsamhet och inspiration
från Handelsbanken Skog och lantbruk

28

GÅRDSREPORTAGET

Tidig potatis på Strandåkra

Göran Olsson är fjärde generationen på Strandåkra. Han odlar färskpotatis, sommarpotatis, vinterpotatis, gul lök, morötter och spannmål. Gården ligger en kilometer från Abbekås längst nere på den skånska sydkusten. Även i år har Göran Olsson, som ibland är först i landet med att sätta potatis, varit snabb med att få potatisen i jorden.



FOTO: HANS DAHLGREN



FOTO: SEMPER

Semper är Nordens största tillverkare av barnmat, modersmjölksersättning och glutenfria produkter.

ENTREPRENÖRSKAP

Affärsmodellen är en skiss över pengainflödet

22 I del 2 av serien om entreprenörskap handlar det om affärsmodeller. Vi berättar bland annat om företaget Semper som startades under andra världskriget och baserades på Ninni Kronbergs patent på torr-mjolk. I år skruvar Semper på sin affärsmodell och utvecklar logistiken.

MARKNAD

Känslan viktig vid köp av fastighet

6 Priset på skog steg under 2020 och lantliga boenden är eftertraktade. Per-Göran Gillberg hittade sin drömfastighet efter tre års letande. Erfarna mäklare ger sina bästa tips.

MARKNAD

Stort sug efter köttlådor och andelskassar

8 Enligt Felixbarometern som visar svenska folkets syn på vardagsmaten så står närproducerad mat överst på önskelistan. Lantbrukare i Sörmlands Matkluster har känt av suget efter närproducerat.

MARKNAD

Gröna finanser målet med EU:s taxonomi

10 EU:s taxonomi ska ge finansmarknaden gemensamma definitioner för vad som är miljömässigt hållbart för att därmed kunna styra investeringar till hållbar verksamhet.

UTBLICK

Flera orosmoln för världens linodlingar

12 I Frankrike, där större delen av världens linodlingar finns råder det oro bland linodlarna. Pandemin har inneburit ett hårt slag men på sikt är det klimatförändringarna som hotar.



FOTO: SHUTTERSTOCK

SIFFERSIDAN

Den mest älskade löken i Sverige är en liljeväxt

15 Bland lökväxter är tulpanen den mest älskade i Sverige. Inget folk köper så mycket tulpaner som svenskarna. Numera är dessutom större delen av alla tulpaner som konsumeras inhemskt odlade.

FOTO: KRISTINA SAHLÉN



PROFLEN

Skogen är viktig för Lina

16 Folkkära Lina Hedlund har starka rötter till sitt Hälsingland. Hon älskar att "åka hem" och vistas i skogen. Den rena luften, lugnet och harmonin är viktigt för henne. I Stockholm är Hagaparkens ädellövskogar ett av hennes vattenhål.

HETASTOLEN

Bioenergin kommer att räcka enligt Svebio

34 Bioenergin räcker till nu och i framtiden. Det säger Svebios vd Gustaf Melin. Han tror att 100 terawattimmar mer biobränslen per år går att få fram.

EXPERTPANELEN

Enskild egendom ingår inte i bodelningen vid skilsmässa

35 Med ett gåvobrev eller testamente kan man förordna så att en släktgård kan bli enskild egendom. Syftet med det är att undanta gården från den bodelning som kan bli aktuell vid en separation om mottagaren är gift. Enskild egendom ingår inte i en bodelning.



Gustaf Melin

Själv fann jag glädjen i att äga skog genom jakten.



PONTUS ÅHLUND
Länschef
Handelsbanken
Uppsala län
SID 14

Han investerade i ett liv på landet

Under 2020 nådde priset på åkermark nya rekordnivåer. Även priset på skogsmark har stigit och lantliga boenden har blivit allt mer attraktiva. En som har lämnat staden för gott är Per-Göran Gillberg.

Text Tina Andersson

Fastighet Eftersom aktier går upp och ned letade Per-Göran Gillberg efter en skogsfastighet.

– Det har inte gått så dåligt för mig på den ekonomiska sidan. Jag ville lösa riskspridningen, säger Per-Göran Gillberg, som jobbat mer än 30 år i chefsposition inom läkemedelsindustrin och bland annat är medgrundare till Albireo AB.

Makarna Gillberg hade sökt aktivt i tre år när de var i Mariestad i Västra Götalands län och tittade på en skogsfastighet.

På väg därifrån tog de en chans och åkte till Åsbro i Askerunds kommun, Örebro län. Hustrun hade sett i Dagens Industri att Vissboda herrgård var till salu och paret körde dit oanmälda.

– Det kändes harmoniskt med vattnet 20 meter från huset, damm, skog och åker. Min fru sa: "När vi har sett det här, kommer vi att kunna köpa något annat?"

FASTIGHETEN kostade egentligen mycket mer än de tänkt spendera, men efter samtal med bank och mäklare slog de till.

Strax före julafton 2019 skrevs köpekontraktet på och den 1 april 2020 fick paret tillträde. Deras villa nära Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborg såldes för 9 miljoner kronor och de köpte herrgården med



Per-Göran Gillberg har köpt en herrgård, 107 hektar skog, 40 hektar åker plus vatten och fått ett helt annat liv på köpet. "Om jag investerar en massa miljoner i aktier är det bara siffror på papper", säger han

FOTO: ULLA-CARIN EKBLÖM

107 hektar skog, 40 hektar åker plus vatten för 22 miljoner.

– Vi har fått ofattbart mycket för pengarna, säger Per-Göran Gillberg.

DE HAR OCKSÅ fått ett helt annat liv, både mentalt och fysiskt. Han har trappat ned från vd-positionen till rådgivare inom Albireo

och styrelseledamot i ett bolag som tillverkar medicin mot Alzheimers sjukdom. Året på gården har inneburit jägarexamen och jakt på vildsvin, bad i egen vedeldad bastu, skogsjobb med röjsåg, uppgradering av traktor och inköp av vägsklad och riktigt stor gräsklippare. Planer finns på att utveckla jak-

ten och eventuellt bygga ett hjorthägn.

– Vi undersöker alternativ användning av ekonomibyggnaderna på Vissboda, säger Per-Göran Gillberg.

DE TVÅ VUXNA döttrarna kommer gärna och hälsar på, liksom Per-Göran Gillbergs bror, som

tycker det är intressant att det finns så mycket att jobba med på gården. Affären har lett till en förändring som går att ta på.

– Om jag investerar en massa miljoner i aktier är det bara siffror på papper. Nu går jag runt sjön, tittar mot den vackra gården och tänker: "Vem bor där? Det är ju jag!" ■



När hemarbete funkar bra kan man köpa en gård längre från staden.

FOTO: SHUTTERSTOCK

Rätt känsla kan vara viktigare än priset

Det är ett stort steg i livet att köpa en fastighet, men också att sälja en. Rätt känsla kan vara viktigare än rätt pris.

Text Tina Andersson

Priserna på skogsmark steg i nästan hela landet 2020, enligt statistik från Ludvig & Co. Lantliga boenden på upp till 15 hektar är också eftertraktade.

– Torråret 2018 väckte tankar hos många kring vatten, mat och att odla själv, säger Jennie Bråthén, fastighetsmäklare hos Ludvig & Co.

PANDEMIN 2020 öppnade möjligheter att flytta. Arbetsgivare ser att hemarbete fungerar och det går att köpa gård längre från storstaden när man slipper pendla varje dag.

Stor efterfrågan är bra för säljare, men processen kräver ändå en hel del förberedelse.

– Gården kanske inte har varit utanför släkten på 130 år och alla berörs. Att kontakta en mäklare och få en liten uppfattning om förväntat pris och hur en försäljningsprocess går till kan vara startskottet till försälj-



Jennie Bråthén Mona Geprägs

ningen, säger Jennie Bråthén.

Mona Geprägs är fastighetsmäklare vid Areal. Hon beskriver att det ofta kan ta tid för en fastighetsägare att komma fram till beslut om försäljning. Anledningarna kan vara tunga, som drastiskt förändrade livsförutsättningar eller osämja i ett samägande.

Mäklarens uppgift kan bli att fungera som rådgivare och se om det finns alternativ och i så fall vilka, exempelvis att bara sälja en del.

– Ett gott samarbete och ett ömsesidigt förtroende är jätteviktigt, säger Mona Geprägs.

MÅNGA SOM SÄLJER sin skog eller gård vill att det blir rätt person som köper. De behöver tro på den framtida förvaltningen av den.

– Det är inte alltid den som lägger högsta budet som får köpa, säger Mona Geprägs. ■

Mäklarnas bästa tips till **köpare**

Mentalt

- Bestäm anledningen till köp.
- Om du är nybörjare – skaffa ett bollplank.

Praktiskt

- Engagera dig ordentligt i objektet. Besök det eller ta hjälp med att titta.
- Återkoppla eventuella oklarheter till mäklaren. De ska vara utredda före affär.
- Se till att ha en god relation med din bank innan du lägger bud. Det kan gå snabbt när säljaren bestämt sig.
- Du blir näringsidkare. Det finns skattetekniska finesser att ha koll på.

Mäklarnas bästa tips till **säljare**

Mentalt

- Välj rätt person att hantera försäljningen. Ni ska göra mycket ihop under lång tid.
- Prata med mäklaren om anledningen till försäljningen. Det kan finnas alternativ.

Praktiskt

- Ta fram alla typer av kontrakt och avtal som rör gården. Exempel kan vara uthyrning, jakt och fiske, vägar, båt- och bryggplatser, servitut. Gör om muntliga avtal till skriftliga i samråd med mäklaren.
- Se till att det finns en aktuell skogsbruksplan.
- Städa upp på gården.
- Viktigast är att vatten, avlopp, el och tak fungerar. Gör en vattenanalys.
- Slutavverka inte före försäljningen.
- Undvik att skriva långa avtal för arrenden och uthyrning före försäljningen.

”Kunderna vill handla från den som producerat”

Närproducerat är vinnare när konsumenter vill äta hållbart. En som har märkt av detta är lantbrukaren Erika Olsson, nyvald ordförande i Ekologiska Lantbrukarna.

Text **Tina Andersson**

Livsmedel Enligt Felixbarometern 2020 tar åtta av tio hänsyn till att vardagsmaten ska vara bra för klimat och miljö. Samtidigt upplever många att det är svårt att veta vad som faktiskt är bäst ur hållbarhets-synpunkt.

Närproducerat hamnar på första plats när barometern frågar konsumenter vad de tycker är viktigast att välja. Det närproducerade upplevs som hållbart ur ett bredare perspektiv. Det representerar sådant som bättre djurvälstånd, schysta arbetsvillkor och livsmedelssäkerhet. Många vill stötta lokala aktörer.

– Jag tror det handlar om att det känns bättre att äta något som man vet varifrån det kommer. Man vill känna sig trygg och ge sina barn något bra, säger Erika Olsson, Onsberga gård, ordförande i Sörmlands Matkluster och från i år även ordförande i Ekologiska Lantbrukarna.

MEDLEMMARNA i klustret upplevde en otrolig försäljningsökning under 2020. Verksamheter som gårdsbutik, köttlådor och

andelskassar gick för högtryck. – Det jag möter är att kunderna vill handla från den som producerat. De vill ha en relation, titta på djuren och se åkrarna. De som kommer hit vill köpa vardagsmat som falukorv, bröd och potatis, säger Erika Olsson.

PANDEMIN HAR gjort att fler lagar mat hemma. Den kan också ha gjort att fler längtar efter mat med identitet och ursprung, tror hon.

– Jag har jättemånga barnfamiljer som handlar hos mig, och familjer med unga vuxna. De köper storpack och delar för att laga till matlådor, säger Erika Olsson.

Maria Dirke är agronom, egen företagare och hållbarhets-expert inom LRF. Hon tror att intresset för

hållbarhet och spårbarhet fortsätter att öka framöver. Även lantbrukare som inte själva har direktförsäljning till konsument gynnas av trenden och hjälper till att driva den.

– Det viktiga är vad man gör tillsammans. Många av de värden som konsumenten uppskattar byggs på gårdsnivå, även hos den som inte är med i försäljningsögonblicket, säger Maria Dirke.

Konsumenternas förtroende

stärks när lantbrukare visar sin verksamhet, exempelvis i öppen gård och kosläpp. Det är också värdefullt att visa stolthet i vardagen.

– Alla företagare kan tala väl om sin produktion, berätta att man är lantbrukare. Allt fler är intresserade av att lyssna. För 10–15 år sedan ville folk prata om annat, nästa fråga. I dag säger de: ”Vad intressant, vad gör du då?”

LANTBRUKARNAS organisationer bidrar bland annat med samarbeten, exempelvis LRF:s delaktighet i Svenskmarkning AB. Information är viktigt, inte minst om svenskt lantbruks möjligheter att lösa efterfrågan på hållbar mat. Att intressera fler människor för de gröna näringarna är en annan stor uppgift.

– Vi har en gigantisk utmaning i att få unga att bli lantbrukare. Vi behöver ta vara på det växande intresset för hållbarhet och röra oss där unga är rent kommunikativt, säger Maria Dirke. ■

Felixbarometern

Livsmedelsföretaget Felix har sedan 2009 en barometer för att ta reda på hur svenska folket ser på vardagsmaten. Barometern 2020 genomfördes av analysbyrån United Minds. Underlaget är digitala enkäter med 1 517 personer i åldern 18–80 år plus djupintervjuer med sex hushåll av olika typ.



Erika Olsson är Kravproducent på Onsberga gård i Sörmland tillsammans med sin man och säljer allt sitt kött från gris, lamm och nötkreatur direkt till konsument och restaurang.

5 frågor till ...

... **Ulrika Ekström, vd på Svenskmarkning AB, som ägs av Svensk Dagligvaruhandel, Livsmedelsföretagen och LRF. Märket ”Från Sverige” ska underlätta för konsumenter att hitta svenska livsmedel och växter.**

Text **Tina Andersson**

Vad är ditt bästa tips för att hitta i märkesdjungeln?

– Det viktigaste är att du engagerar dig i det du äter och dricker och varifrån det kommer. Märkning är en vägledning. Gå in på märkningsföretagens hemsidor och läs på, så kan du göra medvetna val i butik. Vårt märke Från Sverige betyder att produkten är odlad eller född och uppfödd, förädlad, förpackad och kontrollerad i Sverige. Ställ krav när du handlar. Dina val påverkar hela livsmedelskedjan.

Hur många företag använder ert märke?

– Märkningen är frivillig och just nu är strax över 10 500 produkter godkända från drygt 200 företag. Märket har funnits i snart fem år och jag är jätteglad att det blivit så stort. Kategorier där vi skulle kunna vara starkare är mejeri och fågel.

Vilken nytta tycker företagen att märkningen har?

– Merförsäljning. Ursprungsmärkning betyder engagemang för det svenska. Det är ett sätt att sticka ut. När många använder

» När många använder märket hjälps vi åt att dra varandra framåt.

Vad säger konsumenterna?

– Svenskt ursprung är den viktigaste faktorn vid val av livsmedel. Det går till och med före priset. Det vet vi genom våra årliga attitydmätningar bland 1 000 konsumenter genom analysföretaget Demoskop. Konsumenter har stort förtroende för det svenska lantbruket och livsmedelsindustrin. De väljer svenskt för jobbets och klimatets skull.

Saknar du någon märkning?

– Nej. Alltför många märken gör valet svårare. I stället behöver vi märkesföretag kommunicera innebörden av våra märken, så att det är klockrent för konsumenterna när de ska välja. ■



Ulrika Ekström



Märket ska underlätta för konsumenten att välja svenskt.

Nu kommer gröna regler för finansmarknaden

Skogsbruk och jordbruk klassificeras utifrån ett grönt tänk. Finansmarknaden i EU är på väg att få gemensamma definitioner för vad som är miljömässigt hållbart att investera i.

Text **Tina Andersson**

Ekonomi Taxonomi är vetenskapen om klassificering av organismer. Den som sysslat med biologi känner igen Carl von Linnés indelning av djur och växter i exempelvis släkten, arter och underarter. När man pratar om EU:s nya taxonomi handlar det om ett liknande system, fast för ekonomiska verksamheter.

Fondbolag, kapitalförvaltare, pensionsbolag, investerare och sparare ska få gemensamma referenser för hur pass miljömässigt hållbart det skulle vara att investera i en viss bransch, en viss typ av verksamhet och ett visst företag. Fler ska lätt kunna välja att satsa sina pengar klimat-

smart. Mer pengar ska flyta in och gynna den gröna omställningen, beskriver EU-kommissionen på sin webbplats.

Många företrädare för medlemsländer och organisationer är positiva till grundtanken, men har synpunkter på utformningen. I juli 2020 antogs taxonomiförordningen, som säger att det här ska bli av. I november presenterade EU-kommissionen ett förslag på tekniska granskningskriterier att använda när systemet ska tas i bruk. Under fyra veckor var det möjligt för alla som ville att säga sin mening om förslaget. Det kom in över 46 500 svar.

FLODEN AV ÅSIKTER har orsakat en försening. Ett färdigt dokument med kriterier skulle ha klubbats igenom vid nyår, men är fortfarande under bearbetning när den här artikeln skrivs. När kommissionen tagit sitt beslut om kriterierna har ministerrådet



EU:s nya taxonomi ska göra det lättare för folk att satsa sina pengar klimatsmart.

FOTO: SHUTTERSTOCK

” För att en verksamhet ska räknas som grön i taxonomin måste den väsentligt bidra till minst ett av EU:s sex klimatmål.

och EU-parlamentet fyra månader på sig att acceptera eller invända, och kan begära ytterligare två månaders betänketid, skriver det svenska regeringkansliet på sin webbsida.

Den 1 januari 2022 ska det första steget av taxonomin börja tillämpas. Kommissionen har valt att starta med att klassificera verksamheter inom de branscher som tillsammans står för över 90 procent av världens totala utsläpp av växthusgaser, enligt taxonomirapporten från EU:s expertgrupp. Bland dem finns skogsbruk och jordbruk med. Där finns även exempelvis tillverkningsindustri, kraftförsörjning, transport, byggbranschen och avfallshantering.

En verksamhet kan vara att odla en viss typ av gröda eller att tillverka el med en viss teknik. För att en verksamhet ska räknas som grön i taxonomin måste den väsentligt bidra till minst ett av EU:s sex klimatmål. Samtidigt får den inte väsentligt skada något av de andra miljömålen. Den måste dessutom leva upp till vissa sociala minimikrav som arbetsmiljölagstiftning och mänskliga rättigheter.

IDET FÖRSTA steget görs klassificeringen med tanke på EU:s två första miljömål: att begränsa och anpassa till klimatförändringar. Nästa steg av taxonomin ska träda i kraft 1 januari 2023. Den ska omfatta resterande fyra miljömål. ■

KOMMENTAR

Egen ved värmer flera gånger

NÄR JAG VAR utbytesstudent på landsbygden i Texas fick jag lära mig talesättet ”egen ved värmer två gånger”. Vi svettades när vresiga vedkubbar skulle klyvas till bitar som passade i kaminen (det finns faktiskt gott om skog i nordöstra Texas, ungefär som i Småland!). Veden värmdes två gånger, både när vi sågade och klöv den, och när vi sedan eldade med den.

Lite samma sak är det med sparande, även det värmer två gånger. Sparandet värmer såklart när det växt till sig och man kan sätta lite guldkant på tillvaron. Men det finns också en mindre uppenbar fördel. När man sparar regelbundet vänjer man sig vid att leva lite enklare. Det gör omställningen till att leva på sin pension mindre dramatisk.

De som är födda på 1970- och 1980-talen kan räkna med en pension (statlig och tjänstepension) på i runda slängar 55 procent av slutlönen. För dem som är födda tidigare blir pensionen något högre, men inte mycket.

” Det finns egentligen bara två sätt att få en högre pension.

DET FINNS Egentligen bara två sätt att få en högre pension: Det ena är att fortsätta jobba efter 65 år. För den som är född 1966 och går i pension vid 68 års ålder istället, stiger den genomsnittliga pensionen från 57 procent till 69 procent.

Vill man inte jobba så länge återstår det att börja spara. Regelbundet att spara tio procent av nettolönen i tio år kan ge ytterligare tio procent av slutlönen i pension under tio år, försiktigt räknat. Men då har man samtidigt vant sig att leva på mindre pengar och inkomstfallet blir inte lika kännbart.

Vid närmare eftertanke kan man nog säga att eget sparande, precis som egen ved, faktiskt värmer tre gånger. När man bygger sin vedstapel, och sedan eldar. När man sparar, och sedan kan konsumera. Men dessutom finns det en glädje i att betrakta sin vackert byggda vedstapel inför vintern, och att känna trygghet över ett privat sparande som växer sakta men säkert inför pension.

Så när du klyver ved inför vintern nästa gång, tänk på att lägga undan lite inför pensionen också.

Vad tycker du om EU:s nya taxonomi?

Magnus Berg, expert näringspolitik och fossilfrihet, Skogsindustrierna:

– Syftet är viktigt och bra, att styra investeringar till hållbara verksamheter. För företagen inom skogsindustrin är det viktigt att både tillverknings- och råvaran kan bli klassad som grön. Klassificeringen påverkar inte bara investerare, storleken på investeringar och aktiekurser utan även allmänhetens uppfattning om olika produkter och material.

Cecilia Näsman, hållbarhetskonstult finans och försäkring, U&W:

– Tanken är i grunden positiv för omställningen till en utsläppsnål ekonomi. För oss som stödjer bolag med rapporteringskrav är

det viktigt med tydlighet och framförhållning från lagstiftarnas sida, nu när implementering ska börja, eftersom vägvalen kan få stora konsekvenser för tillgången på kapital och därmed också på omställningstakten och möjligheten att uppnå målen i Parisavtalet.

Magnus Hallberg, divisionschef bioekonomi och hälsa, RISE:

– Syftet är bra, men en sak som oroar mig är att förslaget inte klassar forskning om bioekonomi som hållbar. Ska vi klara klimatomställningen är en del av lösningen att ersätta produkter av fossila resurser med biobaserade alternativ, och det krävs fortfarande omfattande satsningar för att kommersialisera forskningsresultat och skala upp innovationer inom området.



MATS NYMAN
Placeringsstrateg
Handelsbanken
many01@handelsbanken.se





Pandemin och klimatet hotar linodlingarna

Ett linfält i Normandie. Frankrike är Europas största lantbruksland. Tillsammans med Belgien och Holland står landet för 80 procent av världens linodling. FOTO: SHUTTERSTOCK

Förra året var skakigt för världens största odlare av fiberlin, Frankrike. Pandemin och en alltför het sommar satte sina spår. Odlarna är oroliga för att pandemin ska blossa upp igen, men på sikt är det klimatet som bekymrar. Text **Ann-Helen Meyer von Bremen**

Frankrike står tillsammans med Belgien och Holland för 80 procent av världens linodling till textilier. Det är dessa tre länder som har rykte om sig att producera linet av den allra högsta kvaliteten. Allra största producenten är Frankrike och centrum för den franska linodlingen är Normandie, där över 60 procent av de franska linodlingarna finns. Området ska vara en fantastisk syn under de få veckor i juni när linet blommar.

Linodlingarna och exporten har under de senaste tio åren ökat i Frankrike, men förra året blev tufft. När pandemin började stänga ner världen under mars sjönk efterfrågan på lin, lingarn och textilier som en sten och därmed också priserna. Klädförsäljningen i Europa stannade av och handeln med Kina, som köper drygt 30 procent av den franska linexporten, dog. Efter Belgien är Kina för övrigt den näst största linimportören.

Det här fick Sebastien Windsor, ordförande i den franska bondeorganisationen APCA, att gå ut och prata om marknads-krisen till Reuters i somras. Då uppmanades de franska linodlarna att bara så halva sin areal för att kunna minska det överskott som man då trodde skulle finnas kvar till och med 2022.

– Främst är det fashion-

garnerna, de finaste lin-garnerna som används till kläder, som har drabbats. Men även vi som använder mer bruksgarn har fått fler förfrågningar från garnproducenter än vanligt, säger Stefan Johansson, ägare till och vd på Klässbols Linneväveri utanför Arvika.

Lin

Bara 1 procent av världens textilier består av lin. 120 000 hektar lin för textilier odlas i Frankrike (2019). 61 procent av den franska linodlingen finns i Normandie. Totalt finns det cirka 10 000 franska linodlare.



LINNEVÄVERIET har märkt av nergången och tvingats permittera. Det är beställningar från restauranger, julmarknader och återförsäljare som Skansen som har försvunnit, men framför allt har man tappat besökare. Kläss-



Stefan Johansson

Fakta Frankrike

Befolkning: 69 miljoner.
Landareal: 64 miljoner hektar.
Jordbruksareal: 29 miljoner hektar.
Produktion: Spannmål, mejeriprodukter, nötkött och vin.

KÄLLA: EUROSTAT



Fakta Sverige

Befolkning: 10,2 miljoner.
Landareal: 40,7 miljoner hektar
Jordbruksareal: 2,6 miljoner hektar.
Produktion: Mjolk, vall och höstvet.

KÄLLA: JORDBRUKSVERKET, SCB



den franska lintillverkaren Novalin France.

Förra årets skörd blev också cirka 40 procent lägre än normalt, vilket gjorde att överskottet inte blev så stort som man först hade befarat. De höga temperaturerna i början av sommaren fick på flera håll linet att blomma innan det hade växt klart och därmed gick man miste om de långa fibrer som utmärker ett lin av hög kvalitet.

– Förra sommaren blev en påminnelse om det som linodlarna oroar sig allra mest över – klimatförändringarna, säger Stephan Bergman på Bergman Textiles i Tranemo.



Stephan Bergman

Han jobbar med Europas största spinneri, italienska Lini-ficio & Canapificio Nazionale utanför Bergamo, som bland annat köper lin från Frankrike.

– Det är inte så enkelt att bara flytta odlingarna norröver. Var-ken i våra trakter i Sverige, Baltikum, Ryssland eller Vitryssland får man fram samma kvalitet, även om de länderna också varit stora producenter. Möjligen kan man tänka sig Tyskland.

bol är också ett turistmål och tar emot 50 000–60 000 personer varje år. Däremot märker man att beställningarna från privatpersoner i webbutiken har ökat.

I FRANKRIKE HAR efterfrågan ökat igen, framför allt från Kina.

– Efterfrågan är nu i stort tillbaka på samma nivåer som före pandemin och priserna stiger igen. Den stora risken nu är en tredje och allvarigare nedstängning på grund av de nya varianterna av virus, säger Patrick Vanhersecke, chef för



Patrick Vanhersecke

MEN KLIMATORO och önskan om mer hållbara produkter kan samtidigt innebära en fördel för linet.

Linodlarna själva har börjat kommunicera att lin binder mycket koldioxid i textilier som varar länge.

– Som ett resultat av pandemin och en allt tydligare klimatförändring ser vi ett växande intresse från konsumenterna för naturen, naturliga fibrer och de produkter som kan tillverkas av dem. Då hamnar linne i fokus, säger Patrick Vanhersecke. ■

KOMMENTAR

Ekonomi hänger på coronavirusets framfart

DEN FRANSKA EKONOMIN har på ett dramatiskt sätt påverkats under 2020 av covid-19. Bruttonationalprodukten (BNP) beräknas ha fallit med mer än 8 procent under 2020, vilket gör det till den värsta lågkonjunkturen sedan andra världskriget. Nedstängningar och restriktioner kring social distansering har slagit hårt mot många företag och hushåll. Stora finans- och penningpolitiska stimulanser har dämpat fallet, och har framför allt minskat risken för ett ännu mer negativt scenario med snabbt ökande arbetslöshet, konkurser och finansiell oro.

DEN FRAMTIDA EKONOMISKA aktiviteten är i hög grad beroende av den pågående spridningen av coronaviruset och av hur länge restriktionerna för att begränsa detta finns kvar. Även om man nu kan se ljuset i slutet av tunneln tack vare effektiva vacciner finns stor osäkerhet om tidsplaneringen, distributionen och deltagandet i vaccinationskampanjen. I Frankrike har vaccinationen gått långsamt på grund av begränsningar av tillgängligt vaccin men akademiska studier och undersökningar visar även att landets befolkning tillhör världens mest vaccinskeptiska.

Landets befolkning tillhör världens mest vaccinskeptiska.

Efter det historiska raset i tillväxten under första halvåret 2020 skedde en stark återhämtning över sommaren när smittspridningen minskade och man lättade på restriktionerna. I takt med att smittspridningen ökade igen under hösten genomfördes en andra nedstängning under november och december.

Sedan mitten av december råder det nationellt utgångsförbud kvälls- och natttid i hela landet för att hindra smittspridningen, men efter att antalet smittade ökat igen införde regeringen i mitten av mars nya och striktare restriktioner i landets mest tätbefolkade områden. De nya restriktioner kommer antagligen att begränsa den ekonomiska aktiviteten på kort sikt men effekterna på ekonomin ser dock ut att bli betydligt mildare än föregående år.

Prognoser från IMF och den franska centralbanken pekar på en tillväxt kring 5–6 procent under 2021.

MIKAEL SÖDERQVIST
Analytiker
Handelsbanken
miso05@handelsbanken.se



Krönika

Det är hjärtat som avgör priset

För oss skogsägare är skogen värdefull. För vissa ligger värdet i att skogen finns på en släktgård där traditionen ska föras vidare. För andra består värdet av glädjen i att bruka skogen och se hur den utvecklas. Vissa ägare kanske ser det mer som en ren investering och jämför med aktiemarknaden.

Det är så lätt med aktier. Jag köper en aktie för 100 kronor och säljer den för 150 kronor, det uppstår en reavinst som jag skattar för. En enkel process. Skogsekonomin är lurigare. Jag köper en fastighet för 600 kronor per skogskubikmeter. Jag avverkar och får ett netto på låt oss säga 500 kronor per skogskubikmeter och måste ändå skatta för en vinst. Är det möjligt så att det finns olika skogskubikmeter och flera värden att ta hänsyn till för att förstå helheten? Jag vet att det finns många sätt att minska beskattningen och det är väl det jag måste lära mig, det är klurigt men väl värt mödan att sätta sig in i.

SJÄLV FANN JAG glädjen i att äga skog genom jakten. Min far tog mig med vid tidig ålder och jag föll för jakten redan från första stund. Oboyen, smörgåsarna, elden och att lyssna på alla historier var det jag uppskattade mest.

”Avkastningen på ägande av skog har de senaste decennierna väl matchat andra tillgångar.

Men det är inte alltid lätt att köpa en skogsfastighet. Först och främst ska jag hitta en som helst ligger i mitt närområde. Den ska ha bra bonitet, bra arrondering och bra jakt. När en sådan fastighet väl kommer ut så kommer frågan som ett brev på posten. Vad ska jag betala? Efter att ha försökt värdera efter alla konstens regler kommer det ändå att vara några till som vill ha fastigheten lika mycket som jag. Rågrannar, jägare och andra som struntar i värderingen.

Jag lyssnade på Skogspodden där man pedagogiskt förklarade hur värderingen av en skogsfastighet går till. Slutsatsen var ungefär att en värdering ändå bara är en värdering. Det är hjärtat som avgör priset!

Avkastningen på ägande av skog har de senaste decennierna väl matchat andra tillgångar som teoretiskt har en högre risk än skogsägande. Får vi bara bibehålla vår möjlighet att ta självständiga beslut rörande vår skog kommer det att borga för fortsatt god avkastning från våra skogstillgångar! ■



PONTUS ÅHLUND
Utbildning: Civilekonom Uppsala universitet.
Befattning: Länschef för Handelsbanken i Uppsala län. **Ålder:** 57 år. **Intressen:** Jakt, fiske, golf. **Dold talang:** Kan ta hand om en älg från skott till tallrik.



3

Tulpanodling hos Lagergrens i Lenhovda.
FOTO: LAGERGREN'S HANDELSTRÄDGÅRD

orter i Sverige bildar det som kan kallas för Tulpanens rike. Det är Ekerö utanför Stockholm, där cirka 30 miljoner tulpaner odlas årligen, Eskilstuna där det odlas cirka 25 miljoner tulpaner, samt Lenhovda i Småland, där det odlas cirka 23 miljoner tulpaner varje år.



80

procent av de tulpaner som köps i Sverige är numera svenskodlade. Svenskarna är det folk i världen som köper flest tulpaner per invånare varje år.

19

olika släkten finns det i växtfamiljen Alliaceae, även kallad lökväxter. Tidigare utgjorde lökväxter inte en egen familj utan ingick i familjen liljeväxter (Liliaceae). Flera lökar och knölar som odlas i trädgårdar är fortfarande kvar i familjen liljeväxter, som tulpaner.



1,3

miljarder kronor var det totala årliga värdet av produktionen av prydnadsväxter från växt-
husodlingen i Sverige 2019.

Lökväxter

I Sverige odlas lökväxter både som prydnadsväxter och kryddväxter men också som mat. Bland prydnadsväxterna är tulpanen numera den värdemässigt största grödan.

KÄLLA: LRF TRÄDGÅRD, TRÄDGÅRDSVÄXTER.COM, BLOMSTERLANDET.SE, JORDBRUKSVERKET, TULPANGUIDEN.SE, LANDLANTBRUK.SE



1

enda släkte i familjen Alliaceae växer vilt i Sverige. Det är släktet Allium, ett släkte som även har odlats flitigt av människan i tusentals år. Här ingår vitlök, gräslök, purjolök och vanlig gul lök.



125

företag i Sverige producerar lökblommor i kruka. Det handlar mest om hyacint, narcisser och amaryllis.

tulpaner odlas numera i Sverige varje år. De utgör cirka 25 procent av det totala värdet för prydnadsväxter i svenska växthus och är därmed den värdemässigt största grödan.

Lina behöver skogens läkande kraft

För artisten Lina Hedlund är Hälsingland och Kilafors alltid "hemma" - trots att det var länge sedan hon flyttade därifrån. Den rena luften, lugnet och skogen gör att hon gärna återvänder.
- Skogen är helande, säger hon.

Text **Martin Röshammar** Foto **Kristina Sahlén**

Skogen för mig är påfyllning, kraft, meditation, tystnad och lugn. Den ger mig ro. Skogen är helande. Vi människor behöver gå ut och liksom krama om oss själva och träden i skogen, säger Lina Hedlund på sitt entusiastiska sätt.

De tjocka hälsinge-L-en är intakta när hon pratar.

Hon förklarar det som att hon dras ut, hon styrs ut. Hon MÅSTE ut och springa eller ta sina promenader och sätter sig gärna på en stubbe och bara är.

- Det sägs i boken Alkemisten av

Paulo Coelho att man ska sätta sig på en stubbe och låta själen komma i kapp. Det är bra att ha med sig bakom örat. Man behöver det, man behöver stanna upp, säger Lina Hedlund.

DET ÄR INTE bara hon och Paulo Coelho som anser detta. I Sverige är ju skogens rekreationsvärde högprioriterat. Det värderas lika högt som skogens andra viktiga värden. Ett av Skogsstyrelsens uppdrag är just att värna skogens värde för rekreation, friluftsliv och folkhälsa.

När Lina Hedlund bodde med sin familj i Stockholms innerstad var Hagaparken hennes oas. National-

stadsparken som är välkänd och uppskattad bland annat för sin grönska, sina hassellundar och sin ädellövskog, och som innehåller en av Svealands största koncentrationer av ek, alm, ask, lind och lönn. Lina stressade ofta dit för att finna lugnet.

- Jag är som min mormor, rastlös. Jag får väl bara acceptera det. Rastlösheten är intressant. Den är skitjobbig ibland och kan göra mig nedstämd. Men då har jag träningen, då kan jag gå ut i naturen och vara för mig själv och i mig själv. Samtidigt som jag har ett extremt behov av att vara i det sociala.

Kontrasterna! Lina Hedlund återkommer till dem om och om ➤

Lina Hedlund tycker mycket om att gå ut i naturen och vara för sig själv. "Vi människor behöver krama om oss själva och träden i skogen", säger hon.



I tonåren ville hon bara bort från hemtrakterna och det tog några år innan hon blev kompis med Hälsingland igen. Nu är hon glad i Kilafors, tycker om att "komma hem" och vågar vara "alla sina färger".

FOTO: FRANKIE FOUANTHIN



Alcazar i Allsång på Skansen 2015. Gruppen består av Lina Hedlund, Andreas Lundstedt och Tess Merkel.



Finalist i Melodifestivalen 2019. FOTO: WIKIMEDIA COMMONS



David Sundin, Linnéa Henriksson och Lina Hedlund var programledare för Melodifestivalen 2020.

FOTO: ANNCATRIN BUCKERTS

Det känns berikande att man umgås mer över generationerna och är beroende av varandra på ett annat sätt i Kilafors.

> igen. Hon konstaterar att sedan pandemin slog till och förändrade allas våra liv har det blivit mindre av det där, av skiftande tempo och byte av miljöer.

– Jag älskar känslan av att vara på väg till spelningar. Sen är det härligt att få komma hem. Det är nödvändig påfyllning.

Lina Hedlund behöver bruset och staden men är mycket nöjd med att hon och familjen sedan april förra året bor på Lidingö utanför Stockholm med naturen runt hörnet och bruset

Lina Hedlund

Född: Den 28 mars 1978 i Kilafors i Bollnäs kommun.

Bor: Lidingö.

Yrke: Mångsidig artist. Dansare, sångerska, programledare.

Familj: Sambo med Nassim Al Fakir. De har två söner, födda 2012 och 2016.

Känd för: Var med i gruppen Alcazar från 2007 fram till

splittringen 2019. Har varit med i Melodifestivalen 2002 (med storsyster Hanna Hedlund), 2003 (solo), 2009 (med Alcazar), 2010 (med Alcazar), 2014 (med Alcazar) och 2019 (solo). Var en av programledarna i samma tävling/program 2020.

Hörs i de dubbade versionerna av ett antal animerade filmer. Som Alvin och gänget 2

och 3, Mästerkatten, Smurfarna 2 och Pingvinerna från Madagaskar.

på hanterbart avstånd. Och det stora behovet av att "få komma hem" och andas i Hälsingland finns alltid kvar. Hon säger fortfarande att hon "åker hem till Hälsingland och Kilafors". Hennes pappa Latta dog våren 2016 men hennes mamma Eva bor kvar i Kilafors. När hon var i övre tonåren ville hon bara bort från hemtrakten och det tog några år innan hon "blev kompis med Hälsingland igen".

– Det hör väl ihop med ungdomen att man inte vågar vara alla sina färger. Nu skiter jag mer i vad andra tycker. Det känns berikande att man umgås mer över generationerna och är beroende av varandra på ett annat sätt i Kilafors. Jag är väldigt glad i Kilafors.

LINA HEDLUND UTSTRÄLAR energi och fart. Hon pratar snabbt och mycket. Det känns helt logiskt med tanke på hur hennes artistkarriär ser ut. Hon

är inte det minsta rädd för att kasta sig mellan olika musikaliska genrer och olika uttrycksätt. Hon har gjort musikal, fars och barnprogram. Hon har varit programledare, senast förra våren med flera miljoner tittare i Melodifestivalen. Hon älskar, verkligen ÄLSKAR, att uppträda live och att göra tv live. Det ger henne ett skönt pirr och där och då har hon kontroll och ett lugn, men också en förmåga att strunta i att saker kan gå dåligt.

DET VAR NÄR hon gick på Torsbergsgymnasiet i Bollnäs, på musikprogrammet, som hon kände att "ja, det är det här jag vill göra". Musiken har funnits med sedan Lina var pytteliten. Pappa Latta var jazzmusiker (och språklärare) och satt jämt och sjöng med Lina och storsyrran Hanna. Mamma Eva sjöng i kör och hade och har en stor kärlek till Beatles.

Lina Hedlund berättar om hur hon var både sport- och hästtjej som ung. Eller ja, hon flikar snabbt in att det är viktigt att påpeka att ridning också är sport. Hon tänker sig fortfarande att hon någon mer gång i livet ska ha en egen häst. Men det blev musikinriktning på gymnasiet och där fick hon blomma i fred.

– Då fick jag bli Lina. Hemma var jag lillasystem och Hanna höll också >



Sambo Nassim Al Fakir.

> på och sjöng. Jag tog en lite mer tillbakalutad och blyg roll hemma. Jag är så tacksam över de tre åren på gymnasiet. Så mycket resurser, så bra lärare och vi fick testa allt.

Hon tror att uppväxten nästan två mil från Bollnäs har gjort att hon inte tar något för givet. Om ingen kunde skjutsa henne så var det bara att ta cykeln. Och hästen, den var hennes ansvar och det gällde att gå upp fem på morgonen, före skolan.

– Det där gör ju något med en. Man blir självständig. Det har också varit viktigt för mig att tjäna mina egna pengar och att betala räkningar, det är det första jag gör varje månad.

Ordning och reda är viktigt för henne. En buffert har hon byggt upp för som så många andra artister, konstnärer och kulturarbetare har hon, trots ett starkt självförtroende, också ett orosmoln som ständigt svävar över henne och liksom ropar ut att "det kan ta slut i morgon".

SÅ VAR DET ju det där med bredden. Många förknippar henne nog med glitter och glamour, mycket hår, fransar och mycket smink. Hon har varit med i Melodifestivalen sex gånger, har programlett samma tävlingsprogram och discodansade och sjöng i gruppen Alcazar i elva år. Men hon lyser när hon pratar om de visor de sjöng hemma och om den mer lågmälda föreställning hon hoppas på att få sätta upp, en hyllning till två Barbro: Hörberg och Lill-Babs Svensson.

– Jag brukar säga det: Det finns folk som sjunger hundra gånger bättre än jag, de som skådespelar hundra gånger bättre och de som programleder bättre och de som dansar bättre. Men jag kan lite av allt. Det är min styrka och det jag mår bäst av.

NÅGON STRATEG ÄR hon inte, hon lyssnar på magen och hjärtat. Men samtidigt beskriver hon sig själv som en handlingskraftig business woman som känner en stor tillfreds-



"Jag kan lite av allt. Det är min styrka", säger Lina Hedlund.

” En del av mig, personen Lina, fick stanna upp. Vilket på ett sätt var väldigt nyttigt. Jag har fått tid att tänka på vad som är viktigt i mitt liv.

ställelse när vägen från idé till resultat är kort.

Precis så var det förra våren då pandemin slog till snabbt och effektivt och allt vad konserter och liveunderhållning heter fick pausas. Den 7 mars 2020 stod Lina Hedlund som programledare inför 30 000 åskådare på Melodifestivalscenen i Friends Arena. Några dagar senare var det mesta stoppat. Då blev hon spindeln i nätet för den egna idén Karantänssessions, streamade konserter där hon fick med sig artistkollegor som Carola, Malena Ernman, Pernilla Wahlgren, Tommy Körberg och Molly Hammar.

– Det hade jag funderat på, hur skulle jag bli i en katastrofsituation? Skulle jag bli den som blir apatisk eller den som snabbt tänker: Hm, hur löser vi det här på bästa sätt? Jag säger inte att jag alltid kommer att vara sådan, men när pandemin slog till blev det så. Jag var full av energi från Melodifestivalen och kände att något måste göras.

NOG HAR ÄVEN Lina Hedlund haft sina dagar då hon har gråtit, varit förbannad på politikerna och frustrerad över situationen. Man måste få dyka ner i det där mörka hålet ibland, menar hon. Hon hyllar kulturens kraft och funktion i vårt samhälle, är oroad över att många kulturarbetare och små och stora företag lever på ruinens brant.

– Men en del av mig, personen Lina, fick stanna upp. Vilket på ett sätt var väldigt nyttigt. Jag har fått tid att tänka på vad som är viktigt i mitt liv. Samtidigt, när jag får jobba, då mår jag som bäst och då blir jag bättre hemma också! ■

Krönika

Är din nyttofunktion maximerad?

Livet är en transportsträcka från födelse till död och frågan är hur nyttan maximeras under denna transportsträcka. Vi behöver kanske ibland stanna upp och tänka efter hur vårt liv ska utformas. Vi kanske börjar med att svara att vi vet hur vi vill leva, men tänker man ett steg till är det kanske inte alltid så lätt att göra avvägningar.

Den sammanlagda lyckan eller nyttan är en sammanvägning av många saker. Exempel på saker som ingår i individens nyttofunktion är företaget + familjen + inkomster + semestrar + trygghet + ... och så vidare.

Nyttofunktionen ser olika ut för olika individer och vi skulle definiera vår egen nyttofunktion olika i olika faser i livet. När man är 25 år och ogift har man en uppfattning om sin nyttofunktion och när man är sextio, gift och har

” Den sammanlagda lyckan eller nyttan är en sammanvägning av många saker.

levda nytta av inkomst är inte dubbelt så hög med en dubbel inkomst och 300-gramsbiffen upplevs inte ge dubbelt så stor nytta som 150-gramsbiffen. Ökar vi storleken på biffen ytterligare kan alltså den ytterligare storleken till och med uppfattats som negativ i vår nyttofunktion.

DET GÄLLER ATT göra en bra avvägning mellan de olika nyttorna för att maximera sin egen nyttofunktion, till exempel den tid man lägger på företaget respektive familjen. Exempel på detta kan vara lantbrukaren som satsar på mjölkproduktion med ny ladugård. Korna mjölkar bra och kostnaderna är låga, vilket leder till en god vinst i företaget. Lantbrukaren känner att han lyckats med sin gård, vilket gör att han känner sig nöjd med inkomst och företagande i sin nyttofunktion. Men korna och företaget tar så mycket tid och engagemang att familjen tröttnar och det slutar med skilsmässa.

Slutsatsen blir att satsningen på den högavkastande mjölkproduktionen trots allt leder till att lantbrukarens nyttofunktion blir dålig när alla nyttor vägs samman. Individens nyttofunktion består av en helhet och beaktas inte helheten vid beslutsfattande finns risken att nyttofunktionen långt ifrån maximeras. ■

Håkan Rosenqvist



HÅKAN ROSENQVIST
Utbildning: Lantmästare, agronom, agronomie doktor.
Befattning: Egen företagare. Har ett jord- och skogsbruk. **Ålder:** 60 år. **Intressen:** Ekonomi, mat och dryck.
Dold talang: Att leva ett gott liv utan hög kostnad.

Ibland måste man skruva på sin affärsmodell för att anpassa sig till omvärldens förändringar. Läs här om Semper, EU-projektet Rubizmo och IVA-rapporten som hävdar att nya affärsmodeller är ett måste för livsmedelsbranschen framöver.

1. Innovationer 2. Affärsmodeller 3. Skalbarhet 4. Nätverk

”Många små steg leder snabbare framåt”

Semper har alltid satsat stort på innovation och utveckling. Affärsmodellen är också central. Ett nytt logistikcenter är en av de senaste satsningarna. Det ska öka flexibiliteten och ge bättre service till kunderna.

Text Karin Janson

VARJE ÅR DELAR Semper ut priser till medarbetare för bästa entreprenörskap och entreprenörsanda. Tidigare har de också arrangerat ett draknäste, där medarbetare får presentera idéer för att utveckla både företaget och produkterna, precis som i tv-programmet med samma namn.

– Vi grundades genom en innovation och har sedan dess arbetat för att utveckla våra produkter, samtidigt som vi har ett ambitiöst hållbarhetsarbete som innefattar både miljö- och hälsofrågor. Vi har en nära koppling till forskning inom nutrition och satsar på utveckling inom hela kedjan, från hur maten odlas till hur den lagas och förpackas, säger Marina Eriksdotter, marknadsdirektör på Semper.



Marina Eriksdotter

Utan entreprenören Ninni Kronberg hade Semper troligen inte funnits. Hon föddes i Gävle 1874 och gifte sig med en man som drev en maltfabrik. När paret skilde sig flyttade Ninni ner till vänner på Rydsgårds gods i Skåne. Där pågick forskning för att framställa hållbar torr mjölk och Ninni kunde bidra med sina kunskaper från maltfabriken. 1927 fick hon sitt första patent, som skulle följas av fler och utgöra grunden för en helt ny industri.

Den svenska entreprenören Axel Wenner-Gren investerade i torrmjölk och startade bolaget Svenska Mjölksprodukter AB i Kimstad i Östergötland 1939. Tanken var från början att exportera torrmjölk, särskilt till brittiska kolonier, där hållbarheten var en eftertraktad egenskap.

UNDER KRIGSÅREN BLEV mjölkpulver stort i Sverige och Svenska Mjölksprodukter bytte namn till Semper. En ny anläggning byggdes i Götene, med tillverkning av bageriprodukter, välning och BabySemp, som lanserades 1948. Med BabySemp var världens första industritillverkade modersmjölksersättning född.

Efter det följde flera decennier av



Semper är Nordens största tillverkare av barnmat, modersmjölksersättning och glutenfria produkter.

FOTO: SEMPER

Semper Sedan 2006 ingår Semper i det internationella livsmedelsföretaget Hero Group.

I fabriken i Götene tillverkas välning, gröt, modersmjölksersättning, tillskottsning och glutenfria mixer för den nordiska marknaden.

Omsättning: Cirka 1,4 miljarder kronor.

produktutveckling. De första barnmatsburkarna såg dagens ljus i Eslöv 1960, när Semper samarbetade med konserverföretaget Felix. Produkter som chokladmjölken Pucko, Ögonkakao, mögelost och leksaker har också funnits i sortimentet.

1990 KÖPTE SEMPER upp Juvels glutenfria sortiment och började tillverka glutenfria livsmedel, vilket i dag är kärnan i verksamheten tillsammans med barnmat och modersmjölks-

ersättning. Antalet produkter minskades, med målet att bli Nordens ledande aktör inom barnmat och glutenfritt. Det har Semper lyckats med.

– Att vi kan fördjupa oss i våra konsumentgruppers behov och fokusera tror jag är en av framgångsfaktorerna. Men också att vi ständigt jobbar med förbättringsarbete i alla led. Vi tror att många små steg leder snabbare framåt än att ta ett stort kliv då och då, säger Marina Eriksdotter. ■

Fördelar med egen logistik

Efter förra årets översyn av lager och logistiktjänster satsar Semper nu på ett nytt, eget centrallager på cirka 23 000 m² i Götene. Det ska förstärka Sempers position ytterligare samt innebära ännu mer flexibilitet, bättre service till kunderna och ökad leveranssäkerhet.

Bygget av det nya centrallagret inleddes under januari i år och det planeras stå klart för inflyttning under senhösten 2021. Det kommer att hantera förnödenheter av råvaror till fabriken i Götene och färdigvaror från koncernens systerföretag samt utgöra central distributionspunkt för alla företags kunder.

Logistikpartner och leverantör av lagerdriften är Logent. Det nya centrallagret ligger i nära anslutning till Sempers tillverkningsanläggning i Götene.

KÄLLA: DAGENS LOGISTIK, SEMPER

Vad är en affärsmodell?

En affärsmodell är företagets plan för hur man ska tjäna pengar. Man ska förenkla och tydliggöra hur företaget skapar värden av olika slag. Det ska också framgå hur företagets verksamhet ser ut. Det är en viktig del i affärsutvecklingen att arbeta med affärsmodeller.

KÄLLA: FÖRETAGARNA.SE

Business Model Canvas

En vanlig standard i arbetet med affärsutveckling är Business Model Canvas, BMC. Följande nio steg bildar en verksamhets affärsmodell:

- 1. Kundsegment.** Dem man vill nå.
- 2. Erbjudande.** Kombinationen av tjänster och produkter som skapar värde.
- 3. Kanaler.** De kommunikationsmedel man har för att nå sina kunder.
- 4. Kundrelationer.** Beskriver företagets förhållande till sina kunder.
- 5. Intäktströmmar.** Flöden av intäkter från kunderna till företaget.
- 6. Nyckelresurser.** Tillgångar och resurser som är nödvändiga för att företaget ska fungera.
- 7. Nyckelaktiviteter.** De aktiviteter som måste finnas för att företaget ska fungera.
- 8. Nätverk.** Nödvändiga leverantörer och partners.
- 9. Kostnadsstruktur.** En beskrivning av de kostnader som affärsmodellen ger upphov till.

KÄLLA: FÖRETAGARNA.SE OCH ATTSTARTA.SE

5 tips för förändring

Vill du åstadkomma en förändring i ditt företag? Här är tips från företagarna.se:

1. Måla fan på väggen

Fråga dig: Vilken är din USP (unique selling point)? Kommer din USP att fortsätta vara konkurrenskraftig? Vad händer om du inte möter den förändring som pågår?

2. Var ödmjuk

Att vara envis och självsäker kan vara bra. Men vid en förändring måste man inse att man kanske inte kan eller förstår allt.

3. Skruva på det du har

I stället för att sträva efter att växa för mycket kan man genom att skruva på det man har åstadkomma en förändring. Här kan man ta hjälp av modellen Business Model Canvas.

4. Ledarskap

Även små företag kan fastna i gamla vanor. Ledarskapet är då centralt för att våga utmana det sätt man jobbar och tänker på. Det är viktigt med lyhörda chefer.

5. Tänk beteende

I stället för att stressa över att inte ha hakat på den senaste tekniken, tänk i stället: Vad leder teknikförändringen till i form av förändrat kundbeteende?

Affärsmodeller sätter kunden i fokus

En affärsmodell beskriver hur företagets verksamhet fungerar samt hur företaget skapar olika värden. Syftet är att tydliggöra vad som krävs för att företaget ska lyckas med sin affärsidé. En affärsmodell ska, enligt attstarta.se, alltid innehålla en beskrivning av den tänkta kundkretsen.



Affärsmodellen är viktig.

”Att våga är att förlora fotfästet en liten stund. Att inte våga är att förlora sig själv.

Søren Kierkegaard, filosof och författare



Marknadsanalys ett måste i alla modeller

Det finns både minimalistiska och extensiva affärsmodeller. Men alla modeller ska innehålla en marknadsanalys, en beskrivning av hur intäkterna ska inkomma samt en beskrivning av de utvecklingsmöjligheter som företaget har. Det finns mer att läsa om detta på attstarta.se.



En marknadsanalys måste alltid göras.

Alla företag är unika

Företag kan lära mycket av varandra men varje företag är unikt. Enligt attstarta.se brukar det därför aldrig rekommenderas att man kopierar en affärsmodell rakt av. Olika företag kan alltså fungera som inspiration åt varandra men varje företag bör utveckla sin egen unika affärsmodell.

Nya affärsmodeller – ett måste i framtiden

Resursbristen i framtiden kommer att kräva nya affärsmodeller, enligt en rapport från IVA. Där påpekas också att helt nya livsmedelskällor kan bli verklighet. Många människor i världen äter till exempel redan i dag proteinrika insekter.

Text **Marina Tell Eskildsen**

LÖNSAMHET OCH tillväxt måste frigöras från tillgången på råvaruresurser. Det står att läsa i IVA-rapporten Resurseffektiva affärsmodeller – stärkt konkurrenskraft. Där framgår det också att resursbrist inom en nära framtid kommer att kräva nya affärsmodeller.

Rapporten slår fast att den dominerande affärsmodellen inom livsmedelsproduktionen i dag är lågt pris. Det betyder att det huvudsakligen är priset på produkterna som styr livsmedelsbranschens affärsmodeller. Enligt IVA:s rapport är det dock fullt möjligt att etablera andra värden än lågt pris i en affärsmodell. Det visar satsningar på exempelvis ekologisk mat, närproducerad mat och rättvisemärkt mat.

År 2050 kan bristen på de resurser som driver dagens matproduktion dessutom ha gett upphov till helt nya livsmedelskällor.



FOTO: CLAUDIE CAMIRAND

Snart behövs inte bara nya affärsmodeller utan kanske också nya livsmedelskällor. Bilden visar en portion med mjölmask och nötter. Detta serverades nyfikna förbipasserande på en jordbrukskonferens i Schweiz.

Redan nu experimenteras det med allt från storskalig produktion av insekter till produktion av syntetiskt kött.

I RAPPORTEN FRÅN IVA hänvisar man bland annat till den FAO-rapport som togs fram för åtta år sedan. Där pre-

Resurssnålt

Det behövs en tiondel så mycket växtbiomassa för att föda upp och framställa ett kilo insekter jämfört med motsvarande mängd nötkött.

KÄLLA: FAO

senteras även en tanke om hur den industrialiserade världen skulle kunna minska sin miljöpåverkan genom att byta ut en del av nuvarande proteinrika livsmedel (kött) mot en konsumtion av insekter.

UNGEFÄR TVÅ MILJARDER människor på jorden äter redan i dag insekter som komplement till övrig föda och fördelen med insekter, påpekas det, är att de finns överallt, reproducerar sig fort, innehåller mycket protein och har liten miljöpåverkan. Utmaningen är dock att framställa dem som läckra på tallriken för nya konsumenter.

Oavsett om insekter gör entré på den västerländska livsmedelsmarkna-



Halva Kinas yta behövs för produktion

2030 kommer det att behövas 500 miljoner hektar ny mark för produktion av livsmedel och biobränslegrödor i världen, enligt IIASA.

Det är lika mycket som halva Kinas yta och så mycket mark kommer sannolikt inte att gå att uppbära.

IIASA (International Institute for Applied Systems Analysis) är en internationell forskningsorganisation som bedriver tvärvetenskapliga studier rörande mänskliga perspektiv på globala förändringar.



KÄLLA: IVA OCH IIASA

den eller inte kvarstår det faktum att världen, enligt FAO, behöver producera 60 procent fler kalorier per år vid 2050 för att kunna mätta jordens befolkning. En femtedel av det ökade matbehovet skulle enligt WRI (World Resources Institute) kunna bli tillgänglig bara genom att man halverar den andel mat som i dag kastas bort.

SAMMANFATTNINGSVIS understryks det i IVA-rapporten hur viktigt det är att införa nya affärsmodeller då man menar att upprätthållandet av låga råvaru- och livsmedelspriser är en huvudorsak till att resursslöseriet är så stort. ■



FOTO: GÅRDSFISK

Johan Ljungquist och Mikael Olenmark Dessalles driver Gårdsfisk, som finns i Rubizmos virtuella bibliotek.

EU-projekt identifierar framgång

RUBIZMO ÄR ETT EU-projekt som ska stimulera landsbygdsföretag att utveckla nya affärsmodeller. Man tittar på framgångsrika företag och tar reda på vad det är som har gjort att de lyckats. När man har identifierat framgångsfaktorerna ska andra företagare kunna applicera dessa faktorer på sina företag. Målet är att företagare ska kunna inspireras av andra företag inom den bransch de själva befinner sig i.

I ETT VIRTUELLT bibliotek har man inom Rubizmo börjat samla goda företagsexempel. De drygt 50 företagen är alla inom sektorerna livsmedel, biobaserade värdekedjor och ekosystemtjänster. Från Sverige finns 14 affärsmodeller med, däribland Gårdsfisk, som Tillväxt skrev om i nummer 1/2021.

Rubizmo planerar också att skapa virtuella kaféer med halvtimmeföreläsningar och efterföljande virtuella studiebesök. Läs mer om projektet Rubizmo på rubizmo.eu. ■

ENTREPRENÖREN HAR ORDET

Vill bli en pålitlig aktör

Per Hedberg är grundare av Virkesbörsen, en digital marknadsplats för att köpa och sälja virke. Virkesbörsens affärsmodell handlar mer om att bygga tillit än om att tjäna snabba pengar.

Text **Karin Janson**

Hur kom du på idén med Virkesbörsen?

– Jag har jobbat med affärsutveckling och strategi inom skogsnäringen och såg en möjlighet att förändra virkesmarknaden. Det är en marknad som saknat öppenhet och transparens. Genom att låta köpare och säljare mötas på en digital marknadsplats sker ett slags demokratisering. Även små och nischade aktörer har möjlighet att lägga bud på virke och säljaren kan få bättre betalt. Vi hade ett 70-tal köpande bolag i fjol, allt från små sågverk till stora skogsbolag.

Vad driver dig?

– En stor drivkraft är omställningen till ett hållbart samhälle. Jag tror att en fungerande virkesmarknad är grunden för att skapa fokus och engagemang i skogsbruket, vilket bland annat kan leda till att fler förnybara produkter tas fram.

Berätta om er affärsmodell?

– Vi har valt att tänka långsiktigt och tog in kapital från Almi och en affärsängel i ett tidigt skede. Skogsindustrin är ganska

” Även små och nischade aktörer har möjlighet att lägga bud på virke.

konserverativ och vi bedömer att det kommer att ta lång tid att förändra betenden, till exempel för skogsägare att börja använda mer digitala tjänster. Vi har också valt att ta betalt av endast virkesköparna, eftersom vi hjälper dem med affären. Vårt pris är 1,75 procent av virkesvärdet och vi tar aldrig mer än 10 000 kronor för en affär. För oss är det viktigaste i det här skedet att växa och vi vill bli en pålitlig aktör på marknaden, inte tjäna snabba pengar. Men det är inte omöjligt att vi skapar en ny affärsmodell i framtiden.

Har du något tips till andra entreprenörer?

– Att tro på det man gör och att se sitt företag i en större helhetsbild. ■



Per Hedberg

Virkesbörsen

Grundades: 2017.
Anställda: 6 heltidsanställda och ett par konsulter.
Ort: Stockholm.
Omsättning: 1,2 miljoner kronor.

Nya affärsmodeller i fokus

I projektet "Resurs-effektiva affärsmodeller – stärkt konkurrenskraft" finns två huvudspår. Det ena stimulerar framväxten av nya affärsmodeller med inbyggd resurseffektivitet och det andra identifierar

styrmedel som främjar utvecklingen av dessa nya affärsmodeller.

Visionen för projektet, som startades av Kungliga Ingenjörssakademien, är att Sverige år 2050 ska ses som en global förebild

för ett rent och resurseffektivt samhälle där näringslivet har de bästa förutsättningarna att utveckla och exportera resurseffektiva lösningar och bidra till landets konkurrenskraft.

KÄLLA: IVA

Franchising i solcellsbranschen

Franchising finns i olika varianter. Det innebär att den som äger ett affärskoncept erbjuder andra att mot ersättning få nyttja konceptet för egen affärsverksamhet. Ett exempel inom den gröna näringen är SolNord som via franchising försöker utveckla solcellsverksamhet i Sverige.



” Alla människor är entreprenörer, men många får aldrig möjligheten att ta reda på det.

Muhammad Yunus, ekonom och bankman, har tilldelats FN:s fredspris



Dropshipping - slipper eget lager

Dropshipping är ett exempel på en affärsmodell som kan vara fördelaktig för den som inte har möjlighet att hålla något eget lager. Varorna går direkt från grossist till kund i den här modellen. Den är vanlig inom IT-branschen och inom e-handeln.



Rekordmånga nystartare 2020

Funderar du på att starta eget? Då är du inte ensam. Förra året startades fler nya företag än någonsin tidigare i Sverige, trots, eller kanske på grund av, coronapandemin. Tillväxt tipsar om vad du behöver för att lyckas.

Text **Karin Janson**
Illustration **Jens Magnusson**

UNDER 2020 STARTADES rekordmånga företag i Sverige, 73 500, vilket är en ökning med 14 procent jämfört med året innan. På Nyföretagarcentrum i Jämtland/Härjedalen har man sett samma trend.

– Vi har haft en klar ökning under förra året. Förutom att coronapandemin gjort att många förlorat jobbet och kanske därför startar eget, har också kravet på aktiekapital i aktiebolag sänkts från 50 000 kronor till 25 000, vilket gjort att fler valt den bolagsformen, säger Olle Martinelle, rådgivare.



Olle Martinelle

NYFÖRETAGARCENTRUM ordnar informationsträffar i hela landet, med information och inspiration om företagande. Nästa steg är personlig rådgivning, där man går igenom budget, affärsplan, finansiering, försäkringar, lokalfrågan och eventuellt behov av personal.

– En väldigt viktig del i affärsplanen är marknadsföring och hur man ska nå kunderna. Man kan vara jätte-

duktig på det man gör, men det måste finnas en plan för vem som ska köpa och hur man når den marknaden, säger Olle Martinelle.

En annan viktig diskussion är hur affärsmodellen ska se ut.

– Det vanligaste är att man tar betalt per timme eller har ett fast pris på en produkt. Båda affärsmodellerna handlar om att få betalt för den tid man faktiskt lägger ner, så att man har råd att ta ut en lön, säger Olle Martinelle.

ÄVEN OM FLER startar AB i dag brukar Nyföretagarcentrum ge rådet att börja med enskild firma.

– De allra flesta som kommer är ensamma och enskild firma är ett bra sätt att starta, det är lite mindre byråkrati än aktiebolag och enklare att komma i gång. Framför allt är det enklare att avveckla om man känner att man inte vill fortsätta. Det är också ett bra sätt att starta eget på deltid, för den som fortfarande jobbar och vill prova sin affärsidé, säger Olle Martinelle.

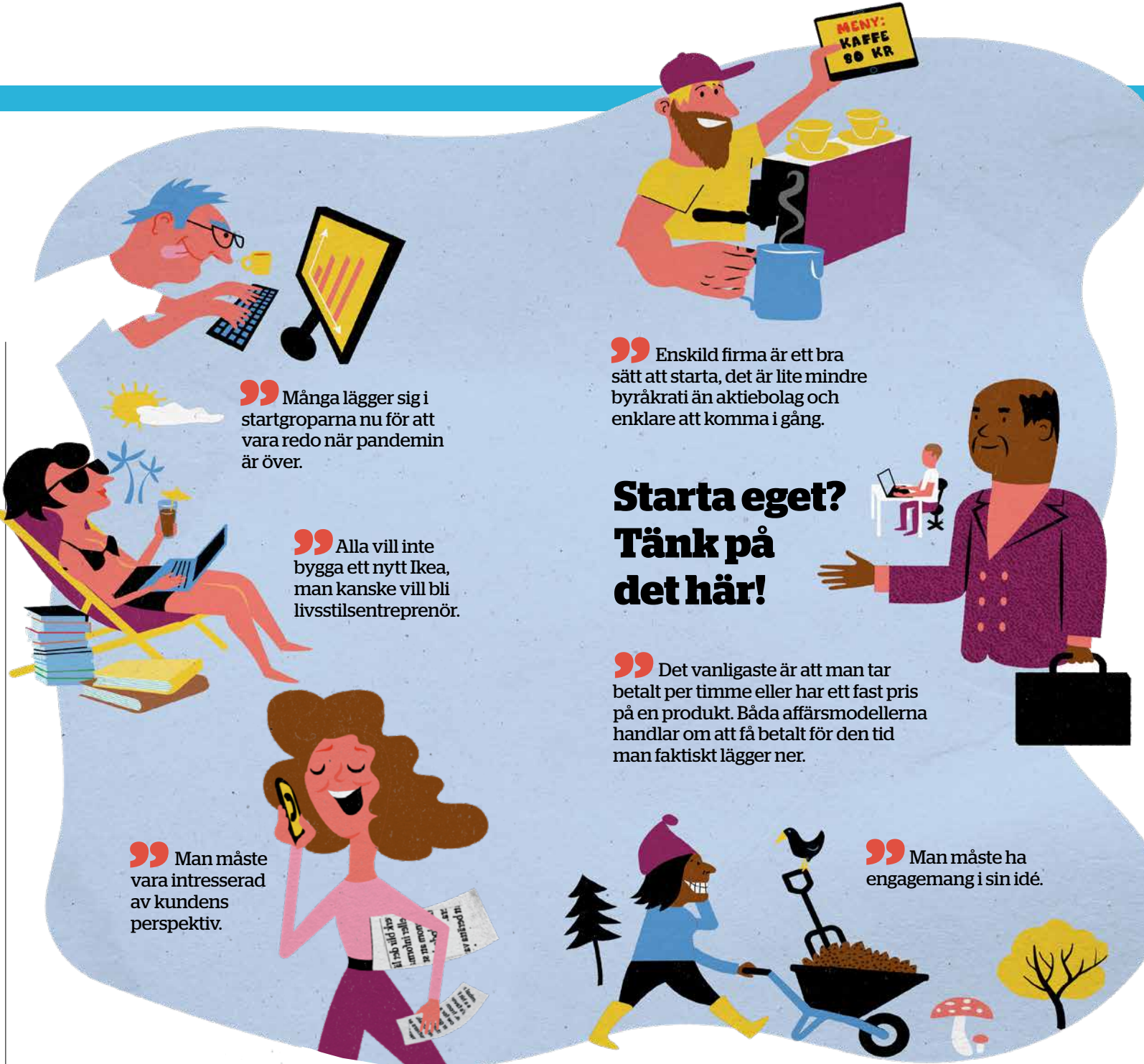
Företagsmentorn Bo Selerud tror att vi kommer att se ännu fler nya företag i år:

– Många lägger sig i startgroparna nu för att vara redo när pandemin är över.

Bo Selerud har coachat hundratals företag, både svenska och internationella, till framgångsrika affärer. Nyckeln till framgångsrikt företagande finns



Bo Selerud



” Många lägger sig i startgroparna nu för att vara redo när pandemin är över.

” Alla vill inte bygga ett nytt Ikea, man kanske vill bli livsstilsentreprenör.

” Man måste vara intresserad av kundens perspektiv.

” Man måste ha engagemang i sin idé.

” Enskild firma är ett bra sätt att starta, det är lite mindre byråkrati än aktiebolag och enklare att komma i gång.

Starta eget? Tänk på det här!

” Det vanligaste är att man tar betalt per timme eller har ett fast pris på en produkt. Båda affärsmodellerna handlar om att få betalt för den tid man faktiskt lägger ner.

” Alla som vill starta eget är rätt person för att göra det.

Bo Selerud

i att förstå kunden, menar han.

– Även om man har världens bästa affärsidé kommer man inte att ro den i hamn om man inte bygger relationer. Man måste vara intresserad av kundens perspektiv, vilka problem produkten eller tjänsten löser, och tänka långsiktigt för att förbättra för

kunden. Då kommer man att lyckas.

Det är också viktigt att fundera igenom vad man vill med sitt företagande och sätta upp mål.

– Alla vill inte bygga ett nytt Ikea, man kanske vill starta en verksamhet som man känner sig nöjd med och bli livsstilsentreprenör?

Vad vill du säga till den som funderar på att starta eget men inte riktigt vågar?

– Alla som vill starta eget är rätt person för att göra det. Man måste ha engagemang i sin idé. Relationsbyggandet har också blivit enklare i dag, i och med sociala medier. Bli bra på sociala medier, det är mitt andra tips! ■

Hållbarhet är affärsmodellen

Mot 2030 - Hållbarhet som lantbrukets affärsmodell heter publikationen som den svenska FAO-kommittén utgav 2019. Där beskrivs hur svenskt lantbruk blev ett av de mest hållbara i världen. Framtida möjligheter för ett hållbart svenskt lantbruk presenteras också.



Cirkulära affärsmodeller lockar

På E-day, som är en årligt återkommande mötesplats i Östergötland för aktörer inom energi- och miljöområdet, stod cirkulära affärsmodeller och slutna kretslopp i centrum vid det senaste mötet. Det hölls digitalt denna gång. Priset Årets Miljöprofil delades ut och gick till Envista AB.



Kännetecknande för en entreprenör

Enligt sajten Driva Eget finns det flera kännetecken på en entreprenör. Det är personer som ifrågasätter mer än andra hittar smarta lösningar, är optimistiska, passionerade och envisa. De är ofta tävlingsmänniskor och förändringsbenägna. De kan själva vara krångliga som kunder.

KÄLLA: DRIVA EGET, FÖRETAGARNA, ATT STARTA, E-HANDELSBYRÅN KLOTA, SVENSKA FAO-KOMMITTÉN, LRF



KOMMENTAR

I den nya ekonomin sitter ingen säkert

ALLA DELAR AV näringslivet har eller kommer att förändras. Det menade ekonomen Clayton Christensen som i mitten på 1990-talet myntade begreppet disruptiv innovation. Christensen menade att disruptiva eller banbrytande, innovationer ständigt hotar att kasta omkull de bolag som slutar ifrågasätta gamla sanningar. Teslas banbrytande batteriteknik, Airbnbs idé om att låta turister sova på en främlings soffa och Ubers koncept att låta vem som helst vara taxichaufför sågs inte som hot av ledarna för bil, hotell och taxiindustrin. Idag är Tesla, Airbnb och Uber några av världens mest hyllade bolag, både av kunder och investerare. Disruptiva innovationer tvingar gamla industriledare att antingen härma eller hamna i kölvattnet.

” Sociala medier ger alla möjlighet att nå ut direkt till sin målgrupp.

DE SENASTE ÅREN har potentialen för disruptiv innovation ökat exponentiellt. Internet och sociala medier har möjliggjort en demokratisering av det som tidigare bara var möjligt för storbolag. Startkapitalet som krävs för att komma igång är idag mindre än någonsin och sociala medier ger alla möjlighet att nå ut direkt till sin målgrupp. Även om få bolag tar sig till samma nivå som Tesla och Uber så ökar rekordmängden nystartade bolag pressen på storbolagen att inte halka efter.

Men för att få storbolagen på fall krävs förstärkelse för de brister som finns i befintliga system. I Christensens modell var ett av de tydligaste exemplen på disruption hur nya bolag, med ny teknik, effektiviserade klassiska industrier såsom stål och papper. Kanske är det därför 50-plussarna är den åldersgrupp som ökar snabbast bland nya företagare i Sverige. Även om nidd bilden av den revolutionära entreprenören fortfarande är tre avhoppare från Handelshögskolan talar mycket för att det är personer som har verkat i och förstår etablerade industrier som i framtiden kan skaka om dagens jättar. I det nya innovativa klimat som råder kan man bara vara helt säker på en sak, att inget bolag sitter säkert. ■

JOHAN LIEDGREN
Digitalisering och innovation
Handelsbanken
jolo19@handelsbanken.se



Göran gillar att vara först

Läget och de lätta jordarna skapar rätt förutsättningar för potatisodling på Strandåkra. Göran Olsson är alltid tidig med sätningen. Det roligaste under året är att ta upp potatisen, tycker han. Text Tina Andersson Foto Hans Dahlgren

Göran Olsson har levt med potatis i stort sett hela sitt liv. Han är upp vuxen på gården Strandåkra utanför Abbekås på Skånes sydkust. Sedan 1989 är han fjärde generationen att driva familjehjordbruket vidare. Det trivs han med. – Man lever med naturen. Det är en tråkig tid december till februari, sedan piggnar man till när solen kommer tillbaka. Det allra roligaste är när man börjar plocka upp potatis, för folk blir så glada när de kan börja köpa av de nya, säger han.

Göran Olsson och hans fru Eva Nilsson har en magisk utsikt från gårdsplanen och boningshusets framsida. Havet breder ut sig rakt i söder och fälten i slutningen ner mot vattnet badar i ljus en molnfri dag. Det är läget och den lätta jorden som gör potatis-

odling så passande för Strandåkra.

– Vi brukar vara bland de första att ha färskpotatis. Det är en fördel att kunna komma i gång tidigt, säger Göran Olsson.

Sätningen startar vanligtvis under andra halvan av mars, men det kan bli både tidigare och senare beroende på värvädret det aktuella året. Jorden ska vara tillräckligt varm och det ska helst inte vara risk för frost, för vid frost vissnar en del av plantan och det påverkar skörden negativt. Gården har en heltidsanställd plus säsongsanställda från Polen, för att allt ska komma i jorden i rätt tid och på rätt sätt. Mycket kring både sätning och upptagning görs fortfarande manuellt.

GÖRAN OLSSON ODLAR eget utsäde. 120 ton sättpotatis till 31 hektar färskpotatis har stått i luftiga, grunda förgroningslådor i ett särskilt lager på gården sedan den 10 januari. Ljuset

Äntligen! Livsandarna återvänder när värmen trängit undan vintern och Göran Olsson får dra igång sätningen av årets färskpotatis.

På Strandåkra kom de första knölna i jorden den 20 mars i år. Traktorn kryper fram i lite över en kilometer i timmen.



Potatis i Sverige

Areal: 16 320 hektar matpotatis (2020).
Skörd: 542 500 ton (2020).

Andel färskpotatis: Cirka 19 procent (arealen) och 13 procent (skörden).

Om matpotatis: Hit räknas förutom färskpotatis och höst- och vinterpotatis för direkt konsumtion även potatis för tillverkning av mos, chips, pommes frites med mera samt foderpotatis och utsädesodlingar av matpotatissorter.

KÄLLA: JORDBRUKSVETKET

Uppsving för potatis

Enligt branschorganisationen Svensk Potatis ökade konsumenters intresse för matpotatis för tredje året i rad 2020. I en rapport med 500 tillfrågade svarade 14 procent att de kommer att öka sin konsumtion av potatis. 56 procent lyfter fram lång hållbarhet och minskat matsvinn som anledning att köpa potatis. Pandemin tros ligga bakom en del av uppsvinget för potatis. De flesta köper fortfarande potatis i lös-vikt, men det syns även en ökning av antalet konsumenter som väljer färdig-packat, i linje med försök att minska smittspridningen.



KÄLLA: SVENSKPOTATIS.SE



Sättpotatisen förgror i ett speciellt lager där ljus och golvvärme gör att den utvecklar groddar.

> från fönstren och golvvärmen som ser till att det är åtta grader i lagret gör att potatisen börjar förgro. När tiden är inne placeras lådorna på en traktor-dragen potatissättare med plats för fyra personer. Traktorn rullar ut på fältet och kör i snigelfart fram och tillbaka. Varje person plockar kontinuerligt potatisar från lådorna och lägger dem i små fack som leder potatisen ner i jorden.

– Det kan bli ganska kallt, speciellt om händerna. Det är inte många svenskar som är sugna på det här jobbet, säger Göran Olsson.

EN TREDJEDEL AV färskpotatisen täcks med fiberduk, för att bli snabbare färdig. Duken gör att potatisen går att ta upp cirka två veckor tidigare än den som inte är täckt.

– Det är lite hantverk med färskpotatis. Vi tar upp den under maj och juni. En del exporterar vi till Finland och lite överallt, säger han.



"Det är lite hantverk med färskpotatisen. Vi tar upp den under maj och juni", säger Göran Olsson.

Under vårbruket sätts även 28 hektar sommar- och höstpotatis. Den får mogna längre i jorden, tas upp senare och håller att lagra över vintern. På gården står ett eget kylager, byggt 2003. Där inne är luften mättat jordig och det är mörkt och svalt, bara tre grader plus. I bastanta trällåror i höga staplar väntar bland annat den nya, populära sorten Queen Anne på att finna sin väg till tallrik. Lagret rymmer 1 000 ton när det är fullt och det är lagom för Strandåkras produktion.

Från kylagret skickas en del av potatisen till särskilda packerier som dagligvaruhandeln anlitar. En viss del packas på gården. Göran Olsson förevisar en packmaskin för nät från 1994 och en packmaskin för papperspåsar från 2000. Tekniken har inneburit ett rejält lyft på gården.

– Tidigare fick man fylla allt för hand. Nu tar pappersmaskinen fram tolv stycken femkilospåsar i minuten.

Den sätter till och med dit etiketten själv, säger han.

I Strandåkras egen gårdsbutik med självbetjäning säljs potatis både i påse och i lös-vikt. Klassiska mjöliga sorter som King Edward och bintje möter lite nyare kollegor, som den fasta sorten folva. Den slätskaliga, långovala knölen från Danmark är det stor efterfrågan på.

– Det är populärast med fast potatis. Yngre människor gillar fast potatis som passar till sådant som klyftor och gratänger, säger Göran Olsson.

IBUTIKEN FINNS även gårdens egen lök och egna morötter. Under säsong säljs också sparris och andra delikatesser från grannar och samarbetspartners.

– Vi odlar tio hektar lök, för lök har blivit väldigt populärt i svensk matlagning. Morötterna är en hobby. Morötter är kul, säger Göran Olsson.

Då och då rullar en bil in på uppfar- >



Cavalier king charles spanieln Dumle gillar att träffa folk, precis som husse.



Gårdsbutiken är välbesökt även utanför högsäsong och självbetjäning gör att kunderna slipper trängsel.

ten och stannar utanför gårdsbutiken. Ungefär 25 kunder om dagen blir det i snitt, om man slår ut det över året. Tätast är tillströmningen under sommarhalvåret, men många stamkunder handlar även vintertid. Coronapandemin har gjort det mer populärt att handla i avskildhet.

FÖRUTOM FÖRSÄLJNINGEN i den egna gårdsbutiken säljer Göran Olsson till mindre grossister och till familjeföretaget Peppinge Produkter AB med bas på Österlen. Peppinge Produkter levererar bland annat till Coop. Han beskriver att marknaden för matpotatis går upp och ned beroende på tillgång och efterfrågan, precis som för många andra livsmedel. Det som mest påverkar tillgången är vädret.

– Det är vädret som till 90 procent styr skörden, säger han.

Något som Göran Olsson ogillar är att dagligvaruhandeln tar ut allt högre priser av konsumenten, medan betalningen till odlaren ligger kvar på en relativt låg nivå även när tillgången är mindre. I klartext blir det onödigt dyrt för konsumenten att köpa potatis i butik.

– Butikerna har höjt marginalen till en nivå som inte står i proportion till det lilla jobb de har med potatisen. Det är heller inte så lätt för en odlare att bara byta kund och börja sälja sin potatis till någon annan, för alla har ju redan sin leverantör som man inte vill konkurrera med, säger han.

I potatisbranschen finns möjlighet att skriva kontrakt med fast pris inom vissa typer av odling och till vissa köpare. Det kan gälla till exempel för produktion av chips, pommes frites eller stärkelse. Göran Olsson har under hela sin tid som odlare valt matpotatis till marknadspris, som normalt ligger på några kronor per kilo vid försäljning i bulk.

– Jag har aldrig haft ett fastpriskontrakt, säger han.

DET ÄR INTE så lätt att starta potatisodling i dag, eftersom markpriserna är höga och det krävs en del specialmaskiner. Göran Olssons tips till nya odlare är att markens läge och jordens typ är viktig, liksom möjligheten att bevattna. Själv har han tre bevattningsmaskiner och brukar behöva



Strandåkra

Företagsform: Enskild firma.
Företagare: Göran Olsson.
Omsättning: 6–7 miljoner kronor per år.
Odlingen: Certifierad enligt IP Sigill Frukt & Grönt.

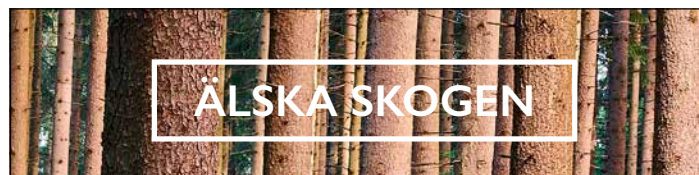
vattna hela potatisarealen flera gånger. Han har en bevattningsdamm och tar vara på dräneringsvattnet. En fördel är att vara teknikintresserad, eftersom maskiner styrs allt mer med GPS och kopplas ihop med mobiltelefon, samtidigt som vissa delar på exempelvis redskap behöver justeras mekaniskt.

– Det går inte att vara bakvänd när man är bonde, säger Göran Olsson.

EKONOMI OCH marknadsföring är det också bra om man gillar. Egen hemsida och Facebook är välfungerande kanaler för Strandåkra. Där får det gärna ligga vackra bilder och information om vad som går att köpa i gårdsbutiken.

Göran Olsson tycker att det mesta är bra, men något som faktiskt var bättre förr är att han hade fler kontakter med människor ansikte mot ansikte. I dag sker mycket av kommunikationen per mejl eller i bästa fall telefon. Pandemin har ytterligare begränsat de fysiska mötena.

– Jag hoppas att coronan släpper i sommar, säger han. ■



Kärlek och gödsel får skogen att växa

Att gödsla är något av det mest lönsamma en skogsbrukare kan göra. Skogsgödsling får din skog att må bättre och ge större avkastning. Gödslingen motverkar även växthus-effekten genom att leda till ökad kolbildning i mark och träd. Att du dessutom gödslar din skog med kärlek tar vi för givet.

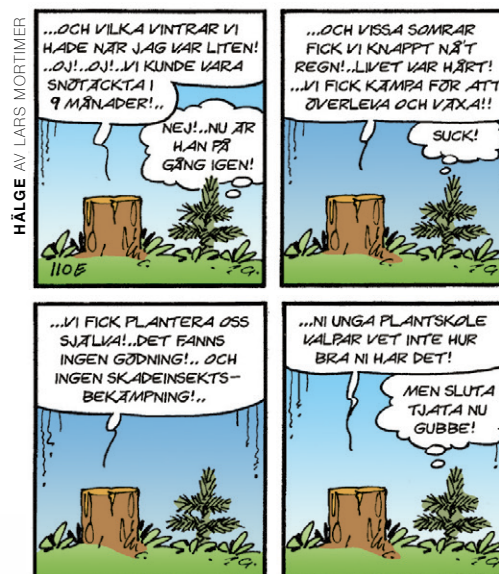
Vill du veta mer? Besök sg-systemet.com eller kontakta oss på 0418-76500.

VI ÄLSKAR OCKSÅ SKOGEN.



FTG skogsvagnar ger den bästa totalekonomin – högt andrahandsvärde!

FTG Cranes AB • 0521-26 26 30 • www.ftgforest.com



Hylonox

Mekaniskt skydd mot snytbagg

Vi stödjer och är medlemmar av FSC. Läs alltid etiketten och produktinformationen före användning.

ORGANOX

Tel. 070-340 32 01 | 073-980 06 36 info@organox.se | www.organox.se

CLARK TRACKS

Högpresterande för maximerad livslängd

f i YouTube

LÄNGRE LIVSLÄNGD

MINSKAT UNDERHÅLL OCH STILLESTÅNDSTID

PATENT SÖKT

HAGGSLÄNKEN NU SOM STANDARD

www.clarktracks.se

Ägare till Clark Tracks är Nordic Traction Group, Gunnebo 0490-28 590 | CT4008

Heta stolen

”I Sverige är skogen den stora delen inom bioenergin”

Bioenergin räcker och det blir bäst om marknaden får styra. Det anser Gustav Melin, vd på Svebio, som benat ut siffrorna i en färdplan mot fossilfritt. Text Tina Andersson Foto Kristina Sahlén

Varför skrev Svenska Bioenergiföreningen, Svebio, en egen färdplan?

– Vi ville svara på frågan varifrån allt biobränsle som behövs ska komma. För fem år sedan startade regeringen initiativet Fossilfritt Sverige. Inom det har näringslivets branscher tagit fram färdplaner. De visar att industrin behöver ungefär 50 terawattimmar mer el och 100 terawattimmar mer biobränslen årligen för fossilfrihet 2045. Många säger att den mängden biomassa inte finns.

Hur har ni på Svebio räknat?

– Våra volymer bygger på SLU:s och Lunds universitets beräkningar. Vi har också använt rapporten Bioenergi på rätt sätt, skriven av Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Energimyndigheten och Naturvårdsverket. Vi har inte hittat på siffrorna själva.

Kan ni ha räknat fel?

– Detta handlar om potentialbedömningar. Det kan finnas något mindre eller mycket mer. Poängen är att vi inte behöver veta att alla de här volymerna finns. Det viktiga är att vi får en politik som inte bromsar. Vi tycker att man ska utnyttja potentialen utan att bestämma på förhand att problemen är oöverstigliga. Om biobränslena inte räcker så kommer de att bli för dyra och om vi skadar biologisk mångfald kan vi styra till bättre metoder. Vi ska inte låta bli att använda det som finns bara för att vissa tror att det inte kommer att räcka i framtiden.

Hur stor är skogens vikt?

– Vi har fem olika metoder för att göra biodrivmedel från restprodukter från

skogsbruket. Exempel är etanol från cellulosa, diesel från tallolja eller förgasad svartlut, bensin av lignin samt pyrolysis.

Vad kan jordbruket bidra med?

– Ytterligare etanolfabriker, raps till dieselproduktion, halm till eldnings och odling av energiskog. Biogas från grödor är dyrt. Biogas från gödsel – absolut! I Sverige är skogen den stora delen inom bioenergin. Globalt är det jordbruksgrödor, exempelvis sockerrör till drivmedel.

Hur ser du på att man använder potentiell mat till detta?

– Maten blir allt billigare och jordbruksmark läggs ned. Svält beror inte i huvudsak på att det inte finns livsmedel. Svält beror på sådant som fattigdom, korrupt styre, bristande rättssäkerhet och inbördeskrig. Alla som har pengar har mat. Jag har tittat 60 år bakåt i statistik från FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO. Avkastningen per hektar ökar mer än befolkningstillväxten. Ökad bioenergiproduktion i fattiga länder kan ge inkomster och mat till landsbygden.

Vad behövs för att färdplanen ska bli verklighet?

– Marknaden. Det blir fel när politiker vill välja energilösning. Lägg i stället en avgift på det som är problemet. Marknaden väljer, företagen satsar. Det är bättre för skattebetalarna och det blir fler lösningar. ■



Svebios vd Gustav Melin tycker att bioenergi är bra eftersom det handlar om mycket restprodukter från jord- och skogsbruk.

Gustav Melin

Aktuell som: Vd på Svenska Bioenergiföreningen, Svebio.
Ålder: 58 år.
Utbildning: Agronom med växtodlingsinriktning.

Expertpanelen

Handelsbankens experter svarar på läsarnas frågor om finansiering, skatter, placeringsformer med mera. Mejla till: skogochlantbruk@handelsbanken.se

Vad händer när jag avlider?

FRÅGA: Jag äger och driver en lantbruksfastighet som ägts av min släkt sedan fem generationer tillbaka. Fastigheten är min enskilda egendom enligt förordnande i gåvobrev. Jag är gift men har inga barn. Vad händer när jag avlider?

Per Larsson

SVAR: Syftet med att i ett gåvobrev eller testamente förordna att viss egendom ska vara enskild är ofta att egendom som överläts till barn ska "skyddas" för att kunna behållas i familjen. Genom att förordna att till exempel en släktgård ska vara enskild egendom undantas gården från den bodelning som kan bli aktuell vid en separation om mottagaren är gift. Vid en bodelning läggs normalt båda makarnas egendom samman och delas sedan lika mellan dem. Enskild egendom ingår dock inte i bodelningen.

En bodelning görs vid skilsmässa men också vid ett dödsfall, om den avlidne var gift. Den avlidnes kvarlåtenskap utgörs av dennes andel av makarnas giftorättsgods och dennes enskilda egendom. Om den avlidne var gift och paret hade gemensamma barn, eller inga barn, ärver den efterlevande maken/maken enligt lag all kvarlåtenskap efter den avlidne.

EN VANLIG MISSUPPFATTNING är att enskild egendom, i ditt fall släktgården, inte ingår i den kvarlåtenskap som efterlevande make/maka ärver utan i stället går direkt till barnen,



FOTO: SHUTTERSTOCK

Den som inte vill att släktgården ska ärvas av efterlevande make eller maka måste skriva ett testamente.

eller om inga barn finns, till annan i familjen, exempelvis syskon. Enligt lag ärver dock efterlevande make/maka även enskild egendom. I det fall du inte vill att släktgården ska ärvas av din hustru utan stanna i din del av familjegrepen krävs att du förordnar om det i ett testamente.

ATT SLÄKTGÅRDEN är din enskilda egendom enligt förordnande i gåvobrev och att det i din familj kan finnas en önskan att behålla gården inom familjen medför inte någon begränsning i din rätt att förfoga över fastigheten. Du har rätt att sälja fastigheten till utomstående eller ge bort den i gåva. Givet-

vis finns det inte heller något som hindrar att din hustru ärver den om det är vad du önskar.

En släktgård representerar ofta stora värden, både vad avser ekonomi och affektion. Att ha relevanta och korrekta familjerättsliga handlingar på plats är guld värt. Tveka inte att kontakta en jurist om du är osäker på vad som gäller i ditt fall.

CECILIA RHODIN

Bankjurist
Handelsbanken
cerh01@handelsbanken.se



Kontoret tipsar

I varje nummer av tidningen Tillväxt presenterar vi här tips och nyheter från Handelsbankens kontor runt om i Sverige

Aktuella och konkreta tips är det bästa

Det digitala nyhetsbrevet från Handelsbanken Skog och lantbruk är ett användbart verktyg för många skogs- och jordbrukare. Det tycker Inger Ågren på Handelsbanken i Jönköping.

Text Marina Tell Eskildsen

DET BÄSTA MED nyhetsbrevet är att man får fina tips, goda råd och bra uppdateringar om vad som är aktuellt just nu. Det säger Inger

Ågren, som arbetar på företagsidén på Handelsbanken i Jönköping.

– Det är nog de konkreta tipsen som gör nyhetsbrevet så användbart. Det är väldigt uppskattat, säger hon.

Inger Ågren upplever också att många tycker att det är värdefullt att nyhetsbrevet är så aktuellt. Vid kundträffar och möten med nya kunder tipsar hon alltid om det digitala nyhetsbrevet från Handelsbanken Skog och lantbruk.



Inger Ågren

– Det är ett fint komplement till kundtidningen Tillväxt. Genom att det både är aktuellt och konkret är det användbart för många.

Nyhetsbrevet från Handelsbanken Skog och lantbruk utkommer fyra gånger om året och det går att prenumerera på det – utan kostnad. Man går in på handelsbanken.se och väljer den klickbara rubriken "Skog och lantbruk". Därefter klickar man på länken "Skog och lantbruks nyhetsbrev och kundtidning". Sedan erbjuds man möjligheten att prenumerera på nyhetsbrevet.

Vi skapar värden – från frö till trähus

Ett gott samarbete med andra skogsägare är viktigt för oss. Tillsammans arbetar vi långsiktigt med din skog och skapar värden – från frö till trähus.

För kontaktuppgifter och för att läsa mer om oss se holmen.com/skog



HOLMEN